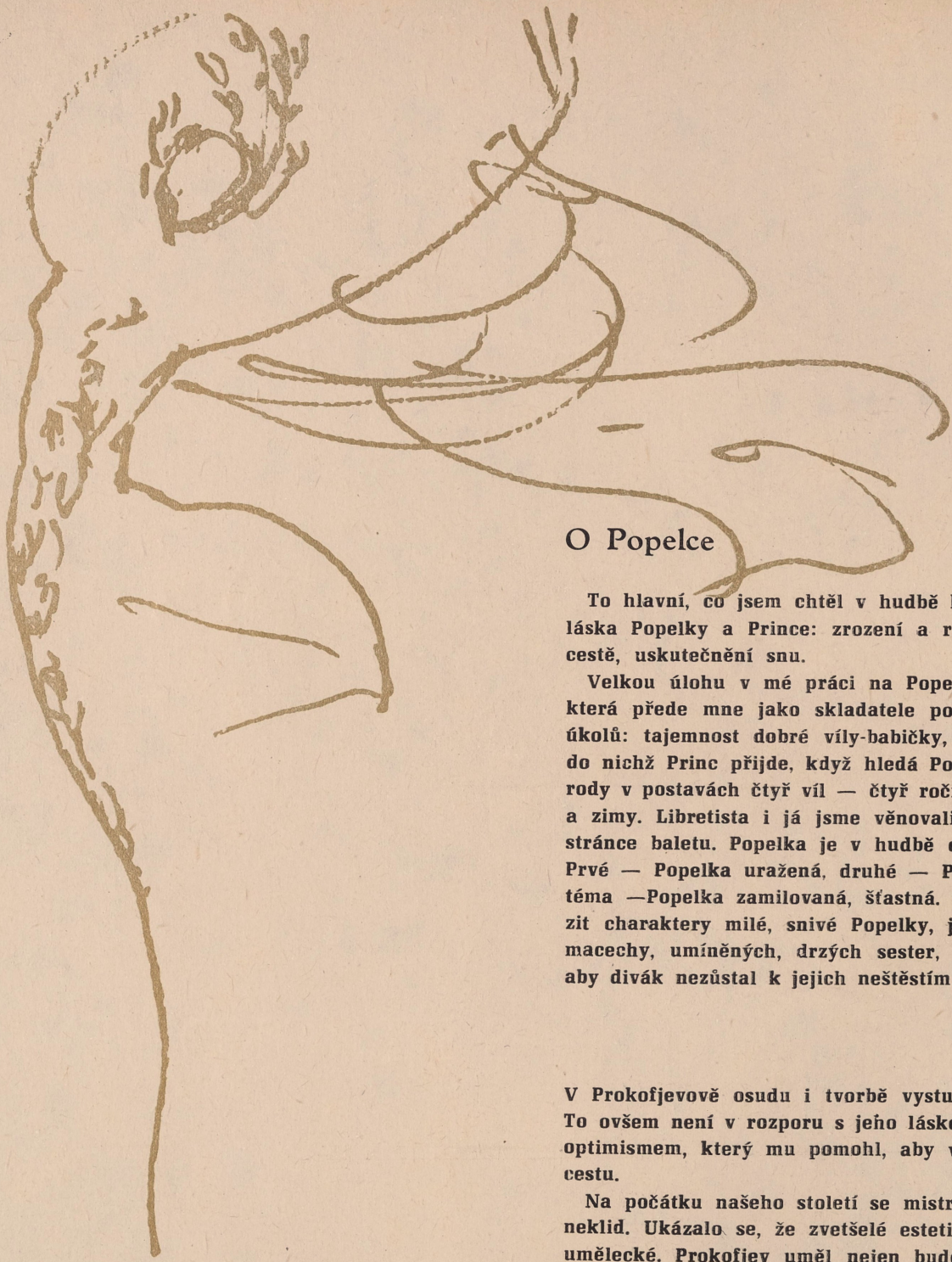

S. S. PROKOFJEV

POPELKA

Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce

O Popelce

To hlavní, co jsem chtěl v hudbě k Popelce vyjádřit, je poetická láska Popelky a Prince: zrození a rozkvět citu, překážky na jeho cestě, uskutečnění snu.

Velkou úlohu v mé práci na Popelce měla pohádkovost námětu, která přede mne jako skladatele postavila celou řadu zajímavých úkolů: tajemnost dobré víly-babičky, náhlá změna světových zemí, do nichž Princ přijde, když hledá Popelku; živý poetický dech přírody v postavách čtyř víl — čtyř ročních období jara, léta, podzimu a zimy. Libretista i já jsme věnovali velkou pozornost dramatické stránce baletu. Popelka je v hudbě charakterizována třemi tématy. Prvé — Popelka uražená, druhé — Popelka čistá a zasněná, široké téma — Popelka zamilovaná, šťastná. Snažil jsem se v hudbě zobrazit charaktery milé, snivé Popelky, jejího bojácného otce, svárlivé macechy, umíněných, drzých sester, vroucího mladého Prince tak, aby divák nezůstal k jejich neštěstím a radostem lhostejný.

Sergej Prokofjev, listopad 1945

V Prokofjevově osudu i tvorbě vystupují nejostřeji prvky tragické. To ovšem není v rozporu s jeho láskou k životu, ani s filosofickým optimismem, který mu pomohl, aby vykročil na velkou historickou cestu.

Na počátku našeho století se mistrů pokrokového umění zmocnil neklid. Ukázalo se, že zvetšelé estetické normy jsou lživé a protiumělecké. Prokofjev uměl nejen budovat, ale i rozbíjet. Tento navenek klidný, jakoby severský člověk, byl uvnitř neobyčejně vášni-

vý. Jako jeden z prvých vyjádřil v hudbě bouře svého století. Vyrostl v předrevolučních letech. Znal dokonale abecedu klasické harmonie a miloval opravdovou harmonii. Avšak ještě více miloval pravdu. Dovedl v umění slyšet dobu.

Zavrhl svět, v němž byl slavný. Chtěl pracovat pro svůj lid a pro budoucnost. Zakusil mnoho zkoušek, avšak neklesl na duchu, nevzdal se, a zemřel duševně mlád, odvážný a nesmířitelný. Byl to velký člověk, a ti, kdož přijdou po nás, nebudou moci pochopit těžkou a slavnou dobu, kterou my ještě můžeme nazvat naší dobou, jestliže se nezaposlouchají do děl Sergeje Prokofjeva a nezamyslí se nad jeho neobyčejným osudem.

Ilja Erenburg

Skladatel S. S. Prokofjev

Rozsáhlé hudební dílo Prokofjevovo je pro nás spjato s prvními 35 lety rozmachu Sovětského svazu. Přestože žil od r. 1918 v cizině — koncertoval v Americe, ve Francii i jinde — neztrácel spojení se svou vlastí a vždy vystupoval jako stoupenec sovětského zřízení. Na Západě dosáhlo jeho umění jako skladatele i jako klavíristy vysokého uznání.

Začátkem třicátých let na Prokofjeva stále tíživěji doléhá odloučení od vlasti. V r. 1932 se rozhodl pro definitivní návrat do Sovětského svazu. Ukázalo se, že v jeho rozhodnutí, vrátit se domů, byl veliký mravní, politický i umělecký čin. V cizině měl zaručenu skvělou uměleckou i společenskou dráhu a přece — nechtěl být trvale odtržen od rodné půdy, bez níž tvůrčí umělec nemůže žít.

Pařížský hudební kritik S. Moreaux vzpomíná na jedno z posledních setkání s umělcem před jeho návratem do vlasti. »Mnoho se uvažovalo o pravém důvodu Prokofjevova návratu do Ruska a politické vášně vyvolaly mezi špatně informovanými lidmi spoustu hloupých pověstí. Pravda byla úplně prostá a jasná. Jednoho červnového jitra r. 1932 mi Prokofjev řekl:

»Jsem Vám dlužen pravdu, která mě již dlouho skrytě trýznila. Mé inspiraci nesvědčí cizí vzduch, protože jsem Rus, a to nejhorší pro člověka jako jsem já, je život v exilu, aby zůstával v duchovním podnebí, které mé rase neodpovídá. Moji krajané a já nosíme svou zem všude s sebou. Přirozeně ne celou, nýbrž jen kousek, právě tolik, že zprvu jen trochu bolí, pak stále víc, až nakonec na to umíráme. Já musím zpět. Musím opět vidět opravdovou zimu a jaro, musím slyšet jak mi v uších zní ruština, musím mluvit s lidmi, kteří jsou mé vlastní tělo a krev, aby vrátili něco, co mi chybí — jejich písně, mé písně. Zde jsem v nebezpečí, že zajdu na akademismus. Ano, můj příteli, já se vrátím.«

Prokofjevovo zahraniční údobí vytváří celek, jenž v sobě zahrnuje bohatou žeň skladeb dotýkajících se téměř všech hudebních žánrů. Jmenujeme-li jen stěžejní díla patří sem I.

S. S. Prokofjev

moravsko-slezské

divadlo

Jednotlivá čísla Kč 1.50. Předplatné na celý rok Kč 40.—. Adresa redakce Mor.-slezské divadlo v M. Ostravě. Adresa adm.: Knihkárna Ed. Riedla v M. Ostravě

Národní divadlo mor.-slezské v Mor. Ostravě

Středa 9. ledna 1935 o 20. hod.

II. symfonický koncert

Dirigent: Jaroslav Vogel

Solista: **Sergěj Prokofjev** (klavír)

S. Prokofjev: Pochod z opery „Láska ke třem pomerančům“.

E. Axman: Suita z Bezkyd (první veřejné provedení).

S. Prokofjev: Klavírní koncert č. 3.

L. v. Beethoven: Symfonie VI. (Pastorální).

Předprodej u divadelní pokladny telefon 20.27 — Koncertní křídlo značky „Scholze, Varnsdorf“ zapůjčila fa. F. Chlouba, Mor. Ostrava, Ceskokobratrská 16.

Prokofjevovo vystoupení v Ostravě bylo jedno z mnoha zastavení na jeho koncertním turné. Bylo to v údobí, kdy ostravský hudební život byl veden vynikajícími osobnostmi, jako byl šéf ostravské opery Jaroslav Vogel a prof. J. Schreiber. Úroveň symfonických koncertů a jejich dramaturgie byla na takové výši, že přesahovala běžná měřítkra kraje. V Ostravě v té době koncertovali I. Stravinský, P. Hindemith a posledním z této vynikající trojice byl Sergej Prokofjev. Navštívil Ostravu 9. ledna 1935 a hrál zde svůj vynikající III. klavírní koncert. Tento den se zapsal významně do hudebního života Ostravy a nasmazatelně do historie Národního divadla moravkoslezského.

houslový koncert, III. klavírní koncert, opery Láska ke třem pomerančům, Ohnivý anděl — balety: Ocelový skok a Marnotratný syn, IV. symfonie.

V r. 1932 po návratu do vlasti reviduje své umělecké názory, proboují se k nové hudební řeči, novému hudebnímu výrazu, který by zpřístupnil jeho umění širokým vrstvám posluchačů. Výsledkem tohoto údobí jsou vzrušující a výrazná díla, nová jak obsahem, tak stylem i mluvou. Prokofjev neustále přemýšlel o nutnosti psát hudbu pro široké demokratické obecenstvo, avšak varoval před primitivismem, před »přizpůsobením« se posluchači, což v sobě skrývá nejen nedocenění jeho kulturní znalosti, ale i prvky neupřímnosti.

A právě v tomto bodě se umělec střetl s oficiálním názorem a stanoviskem Svazu sovětských skladatelů (v. 1948), v jejichž teorii se stala otázka okamžité přístupnosti, otázkou rozhodující. Stěžejní Prokofjevova díla tzv. »sovětského« údobí — Alexander Něvskij, vytvořený ve spolupráci se slavným sovětským filmovým režisérem Ejzenštejnem, opery Semjon Kotko, Vojna a mír, V. symfonie, Rok 1941, opera Zásnuby v klášteře, byla tehdy označena za díla krajně formalistická. Prokofjev se zúčastnil přes svou těžkou srdeční chorobu porad ÚV VKSb, k probíhající diskusi však zaujal nekompromisní stanovisko a ze svých zásad neustoupil. Teprve s odstupem desíti let v roce 1958 bylo sňato z Prokofjevova jména nařčení »proti lidového formalismu«, který mu byl nespravedlivě vtisknut.

Dnes se Prokofjevovo jméno právem uvádí mezi nejvýznamnějšími jmény soudobých světových skladatelů. Síla jeho talentu, originalita, rozsah jeho tvorby, mistrovství a výraznost jeho uměleckého profilu jsou pro to dostatečným důvodem.

Balet »Popelka« byl poprvé uveden v r. 1944 ve Velkém divadle v Moskvě. V r. 1948 byla uvedena v ND i na ostatních československých baletních scénách s velkým úspěchem. Ostravský balet nezůstal Prokofjevovu dílu nic dlužen. Byla zde uvedena téměř všechna vrcholná díla jeho baletní tvorby — Ronieo a Julie dokonce dvakrát, Kamenný kvítek, televizní nastudování Šuta s vynikajícím úspěchem a konečně jeho Popelka, která do zajista není poslední titul jeho tvorby, který na ostravském jevišti bude ještě v budoucnu uveden.

SERGEJ SERGEJEVIČ
PROKOFJEV

POPELKA

Balet o 3 jednáních

Libreto: **N. D. Volkov**

Režisér a choreograf: **zsl. umělec**
Emerich Gabzdyl

Dirigent: **Václav Návrat**

Asistent choreografa: **Jarmila Kovalová**

Výtvarník scény: **Květoslav Bubeník j. h.**

Výtvarník kostýmů: **Věra Fridrichová j. h.**

Korepetice: **Pavel Motloch**

Inspicent: **Josef Jakš**

Popelka
Hana Šarounová

Její sestry
Alice Kvasnicová, Renata Mrnuštková

Macecha
Vlasta Pavelcová,
nosit. vyzn. Za vynikající práci

Otec
zsl. umělec Albert Janíček

Učitel tance
Bohuslav Pašek

Houslisté
Posluchači
konzervatoře

Princ
Richard Böhm

Jeho průvodce
Jiří Duží

Dobrá víla
Karla Asmusová

Víla jara
Lída Ernstová
Její symbol
Ivana Mácelová

Víla léta
Marta Šklíbová
Její symbol
Radka Knechtová

Víla podzimu
Vlasta Surdějová
Její symbol
Jiřina Pudichová

Víla zimy
Lída Táborská
Její symbol
Dana Dobrá

Tři pomeranče
Lída Ernstová, Marta Šklíbová,
Vlasta Surdějová

Ruská krasavice
Jana Vilamová

Španělský tanec
**Karel Jurčík, Jindra Kurovská,
Karla Asmusová**

Tarantella
**Zdena Šulcová, Marta Svozilová,
Vlastimil Vrba, Pavel Asmus**

Indická krasavice
Karla Hrdinová

Kyvadlo
Jiří Duží

Kavalíři
**Vlastimil Vrba, Josef Kopačka,
Petr Asmus, Jiří Hrdina,
Leoš Kratochvíl, Jaroslav Haška**

Dámy
**Jindra Kurovská, Zdenka Šulcová,
Marta Svozilová, Karla Hrdinová,
Jiřina Pudichová, Dana Jadrníčková**

Pážata
**Posluchači
konservatoře**

Dodavatelé
**Zdenka Nedvěďová, Vlasta Jurčíková,
Lída Baroňová,
Robert Hučín,
Petr Benda,
Jaroslav Haška**

Ceremoniář
Jiří Hájek

Ševci
**Leopold Novák,
Jiří Hájek,
František Havelka**

**BALET
STÁTNÍHO DIVADLA
V OSTRAVĚ**

**Premiéra v Divadle Z. Nejedlého
19. IX. 1971**

Rozloučení s Emerichem Gabzdylem

Spojení titulu Státního divadla v Ostravě se jménem Emericha Gabzdyla je tak samozřejmé a za několik let tak dokonale vžitě, že stálému návštěvníku divadla nenapadne ani jiná možná varianta. A přece nastává nová skutečnost. Emerich Gabzdyl odchází. Loučí se s Ostravou umělec, který tomuto městu věnoval své nejlepší síly a byl dlouhá léta výraznou tvůrčí osobností ostravského baletu. S jeho jménem jsou spjata léta vzrůstu a stabilizace vysoké úrovně tohoto baletního tělesa.

Začínal v Ostravě, když mu bylo 14 let v Národním divadle moravsko-slezském. Tehdy byl šéfem baletu vynikající umělec zvučného jména — Achille Viscusi, který se stal jeho prvním učitelem.

Prvý úspěch, který pevně určil Gabzdylovu uměleckou dráhu byla Legenda o Josefu R. Strausse. Berlínský choreograf, profesor Max Semmler tehdy studoval pohostinsky tento balet v ostravském divadle a pro roli Josefa byl vybrán Emerich Gabzdyl. Bylo to v r. 1927 a tenkrát se již výrazně projevila míra jeho talentu. O rok později pak vystupuje v této roli v Bratislavě (éra

O. Nedbala) a za krátkou dobu odjíždí na pohostinská vystoupení do Rakouska, Švýcar a Německa. Trvale pak zakotvil v Berlíně, ve škole prof. Semmlera jako asistent choreografie. V r. 1932, po nástupu fašismu k moci, odchází Gabzdyl opět do Československa a přijímá nabídku Zemského divadla v Brně jako první sólový tanečník. Jeho

brněnský repertoár je obsáhlý a jmenujeme jen nejvýznamější inscenace — Respighiho Belkis, Stravinského Apollón mussagetté, Svatby, Prokofjevova Marnotratného syna, Šuta — tedy repertoár i dnes záviděníhodný. Jeho první choreografická práce, pomineme-li tituly několika operet, byly Hry o Marii B. Martinů, jež měly v Brně svě-

tovou premiéru a již se zúčastnil sám skladatel, pak Prokofjevův Šut, jeho druhá choreografie. V roce 1938 se do Brna vrací Ivo V. Psota a Emerich Gabzdyl po sedmiletém působení opět nastupuje do rodné Ostravy jako choreograf Národního divadla moravskoslezského.

Práce, která naplnila léta ostravského působení jsou korunována skutečnými úspěchy. Zásluhou šefa baletu Emericha Gabzdyla ostravský balet patřil v celostátním měřítku mezi naše nejlepší tělesa. Jeho repertoár byl široký a ze špičkových inscenací staršího data uvádíme Schumannův Karneval (v instrumentaci J. Vogla), Egkova Joana ze Zarissy, Dvořákovy Slovanské tance, z novějších pak Asafjevovu Bachčisarajskou fontánu, Čajkovského Labutí jezero a Šípkovou Růženku, Straussovou Legendu o Josefu, Dona Juana, Prokofjevova Romea a Julii, Kamený kvítek, vynikající inscenaci Bartókova Podivuhodného mandarína, Stravinského Petrušku, Hanušova Otella či Paraboly B. Martinů.

Je to řada nezapomenutelných zážitků pro ostravské obcenstvo a řada významných tvůrčích činů, které zformovaly uměleckou osobnost Emericha Gabzdyla. Dnes, tedy s odstupem let, vystupuje přínos a celkový význam jeho práce pro ostravskou scénu ve větší plastičnosti. Některá podružnější fakta ustupují do pozadí, zatímco hodnoty trvalé převyšují vše ostatní.

Dnešní inscenací Prokofjevovy Popelky se zasloužilý umělec Emerich

Gabzdyl loučí s Ostravou, s městem, kterému zasvětil téměř celý život. V loňském roce byl jmenován do funkce šéfa baletu Národního divadla v Praze a nám nezbývá než vyslovit vřelé poděkování za jeho dílo věnované ostravskému divadlu a přát mnoho štěstí a dalších úspěchů v Praze.

Redakce

S. M. Ejzenštejn o Prokofjevovi

Prokofjev je hluboce národní.

Ale národní rysy jeho umění nemají pranic společného s kvasem a šci konvenčně ruského pseudorealismu.

Tyto rysy nejsou z »vody a ducha« žánrových obrázků Perovova nebo Repinova štětce.

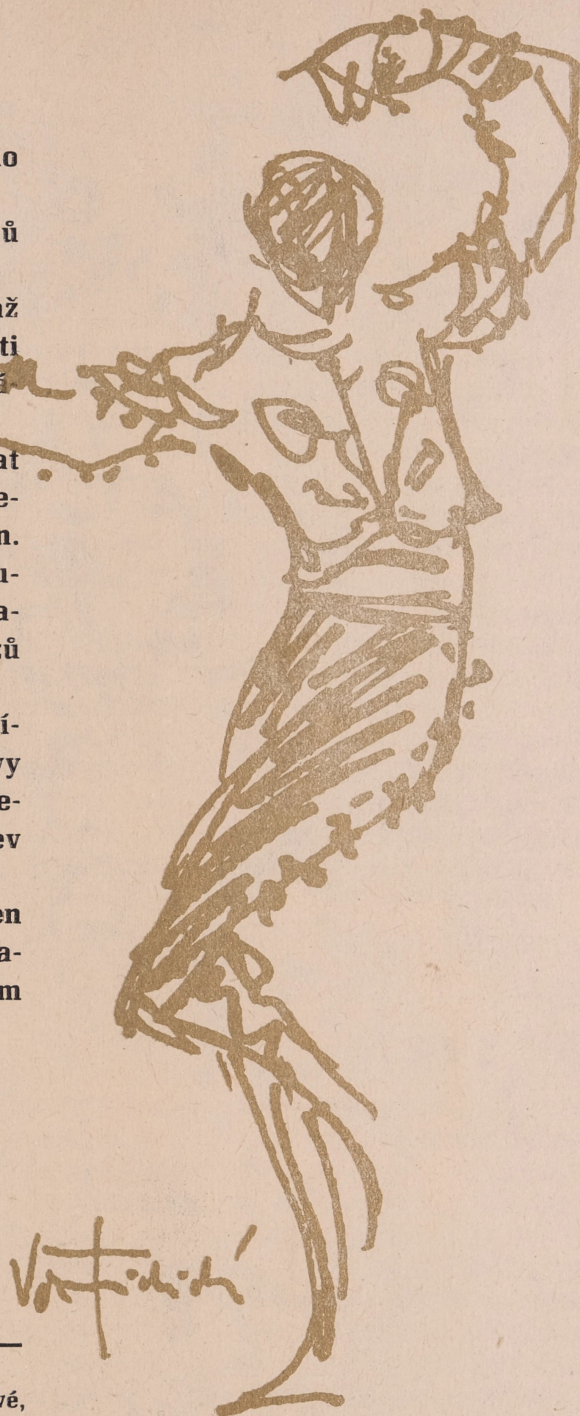
Prokofjev je národní přísností tradic, sahajících až k prapůvodnímu Skytovi a k nenapodobitelné jemnosti kamenných ozdob na vladimirských a suzdalských chrámech z XII. století.

Je národní sepětím s epochou, kdy se počalo formovat národní povědomí ruského lidu s epochou, jež se projevila ve veliké moudrosti fresek nebo Rublevových ikon.

Proto v Prokofjevovi tak báječně zaznívá daleká minulost. Prokofjev však nepracuje s archaismy nebo stylizací. Nepoužívá nejkrásnějších a velice riskantních obrazů ultramoderního hudebního stylu.

V Prokofjevovi je též paradox koincidence, který zjistíme, srovnáme-li ikonu s plátny kubistů nebo Picassovy obrazy s freskami Spas-Něredicy. A aniž klademe »hegelovsky« otázku primérnosti — hluboce národní Prokofjev je i internacionální.

Zde je kánon jeho hudebního myšlení zase podoben nějakému dávnověkému kánonu, kánonu byzantské tradice, jež je s to v jakémkoliv prostředí zářit po svém a zároveň nově.

Obsah opery

I. dějství

Dávno kdysi v jedné zemi žila něžná a půvabná dívka jménem Popelka. Proč Popelka? Inu proto, že stále musela pracovat na své dvě pyšné sestry a zlou macechu, která jí nedopřála ani trošku oddechu. Byla dobrá a mírná a nikdy si nestěžovala. Jen někdy ji přepadl smutek, když její sestry se oddávaly hrám, kterých by se ráda zúčastnila.

Jednou se macecha s dcerami připravovaly na ples. Po celém domě bylo plno ruchu a shonu, učitel tance se činil, aby dámy připravil co nejlépe na ples, švadleny nosily toalety a šperky až konečně nadešel dlouho očekávaný večer. Dům ztichl, všichni odešli, doma zůstala jen smutná Popelka. Tolik si přála alespoň jednou tančit na plese. A protože v pohádkách se objeví dobré víly vždy v pravý čas, stojí najednou před užaslou Popelkou jedna z nich s překrásnými plesovými šaty. Popelčin sen se splnil.

II. dějství

Ples je již v plném proudu, všude plno světla a tanečních párů když se objeví princ. Všechny dámy, nevyjímajíc macechy s dcerami usilují o jeho přízeň a snaží se všemožně upoutat pozornost. Princovy oči však spočívají s obdivem jen na Popelce, jejíž něžná krása mu učarovala. Tančí jen s ní a nepouští ji ze svého náručí. Popelka však podle pokynu dobré víly se musí vrátit o půlnoci domů. Vymkne se princovi a prchá, po cestě však ztratí střevoček. To je jediná památka, která zůstává nešťastnému princovi po zmizelé Popelce.

III. dějství

Jeho touha po Popelce je tak veliká, že se vydá se svou družinou hledat po království dívku, která by obula ztracený střevoček. Je tak malý a křehký, že jej může obléci jen Popelka. Vrací se zklamán — dívku nenašel. Tu vyhlásí, že která z dívek v jeho království obuje ztracený střevoček, stane se jeho ženou.

Samozřejmě, že mezi prvními, které prahnou po sňatku s princem je macecha se svými dcerami. Macecha je dokonce ochotna si utnout palec. Když chce Popelka jejímu počínání zabránit, vypadne jí v šatech ukrytý druhý střevoček. Princ jej rychle uchopí, srovnává a poznává milovanou Popelku. Odvádí si šťastnou dívku do svého zámku a dobrá víla žehná jejich šťastnému konci.

